

ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

Academic Focus

มิถุนายน 2563

สารบัญ

1. สถานการณ์ผู้ต้องขังในเรือนจำของไทย 2
2. สาเหตุของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ 3
 - 1) การใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น 3
 - 2) การใช้มาตรการทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 4
 - 3) การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างพิจารณาคดี 6
3. ผลกระทบจากปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ 7
 - 1) การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง 8
 - 2) การแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ 8
4. แนวทางแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ 9
 - 1) การปรับปรุงการใช้กฎหมายอาญาให้มีความเหมาะสม 9
 - 2) การใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก 10
 - 3) การใช้ก้ำไอลิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังแทนการจำคุก 10
 - 4) การใช้มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด 11
5. บทสรุปและเสนอแนะ 13
6. บรรณานุกรม 16

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th/library>

โทษจำคุกเป็นโทษทางอาญาที่ถูกนำมาใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการชดเชยทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับการกระทำความผิดอาญา ช่มชู้ยั้งยังไม่ให้ผู้อื่นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันขึ้นอีกในสังคม และแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี ไม่กระทำความผิดซ้ำอีกเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ

ประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมากเป็นอันดับ 6 ของโลก อันดับ 3 ของเอเชีย และอันดับ 1 ของอาเซียน มีปริมาณผู้ต้องขังเกินความจุที่เรือนจำแต่ละแห่งรองรับได้ เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ส่งผลกระทบต่อการจัดสวัสดิการ และการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำมีสาเหตุมาจากการใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น การใช้มาตรการทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และการถูกควบคุมตัวในระหว่างพิจารณาคดี

ผู้ต้องขังล้นเรือนจำจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหามีหลายวิธี เช่น การปรับปรุงการใช้กฎหมายอาญาให้เหมาะสม การใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก การใช้ก้ำไอลิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมผู้ต้องขัง และการใช้มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด เป็นต้น

1. สถานการณ์ผู้ต้องขังในเรือนจำของไทย

โทษจำคุกเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำในยุคแรก มีวัตถุประสงค์เน้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้น ทดแทนและข่มขู่ยับยั้ง มุ่งประสงค์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมเป็นสำคัญ ผู้กระทำความผิดควร ถูกกำจัดออกจากสังคมเพื่อไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดได้อีก แต่ต่อมาในระยะหลังวัตถุประสงค์ของการ ลงโทษจำคุกได้เปลี่ยนจากเดิมไปเป็นเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด อบรมให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับ ตัวเป็นคนดี อยู่ร่วมกับคนในสังคมและใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ กิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้กระทำความผิดในเรือนจำ จึงเป็นลักษณะของการฝึกอาชีพ การให้การศึกษา เพื่อฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ให้แก่ผู้กระทำความผิดในการกลับคืนสู่สังคมเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ¹

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการบังคับโทษให้เป็นไปตาม คำพิพากษาของศาล รวมถึงการแก้ไขพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแลตามอำนาจ หน้าที่ของกรม ให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่กลับมาก่อทำผิดซ้ำอีก อีกทั้งมีทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพ สุจริต ได้รับการยอมรับและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ แต่จากสถิติจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ ของประเทศไทยที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในแต่ละปี สะท้อนให้เห็นถึงปัญหา ผู้ต้องขังล้นเรือนจำที่มีมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในเรือนจำและ การบริหารจัดการเรือนจำ ทั้งในเรื่องการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง และ ความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ ดังนั้น ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ควรต้องได้รับการ แก้ไขอย่างจริงจังและเร่งด่วน

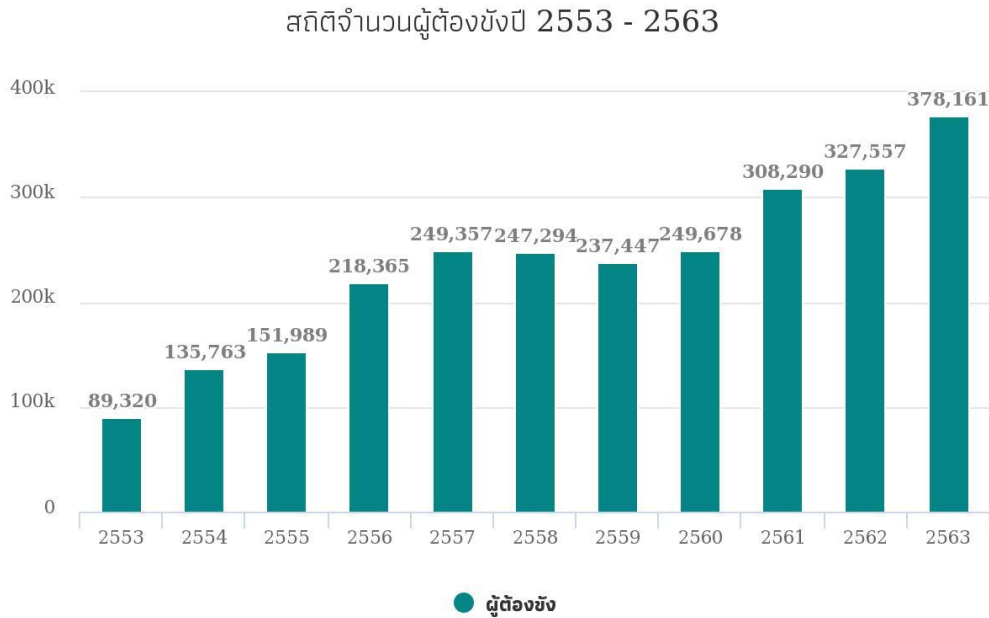
ประเทศไทยมีเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศจำนวน 143 แห่ง แบ่งออกเป็น การบริหาร ราชการส่วนกลาง ได้แก่ เรือนจำกลาง 33 แห่ง เรือนจำพิเศษ 4 แห่ง ทัณฑสถาน 24 แห่ง สถานกักกัน 1 แห่ง สถานกักขัง 5 แห่ง และการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ เรือนจำจังหวัด 50 แห่ง เรือนจำอำเภอ 26 แห่ง² มีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศทั้งหมด 378,159 ราย เป็นชาย 330,258 ราย หญิง 47,901 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2563)³ ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของ ต่างประเทศแล้วพบว่า ประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมากเป็นอันดับ 6 ของโลก เป็นอันดับ 3 ของ

¹ ศรีนยา สีม่า, “ก้าโลอิเล็กทรอนิกส์: อุปกรณ์ควบคุมผู้กระทำความผิด,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2563, <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2559/hi2559-006.pdf>

² กรมราชทัณฑ์, “รายงานการประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ ครั้งที่ 1/2561 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2563, จาก https://drive.google.com/file/d/1yJ53w7IYGJR1-btDQ3KOKWkIMOOQpf_S/view

³ กรมราชทัณฑ์, “สรุปข้อมูลผู้ต้องขัง ณ วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2563,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563, <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

เอเชีย และเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน⁴ ในขณะที่ความจุของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศสามารถรองรับจำนวนผู้ต้องขังได้ประมาณ 254,302 คน⁵

ภาพที่ 1 กรมราชทัณฑ์, “สถิติจำนวนผู้ต้องขัง ปี 2553-2563,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563, <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

2. สาเหตุของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำมีที่มาจากสาเหตุหลายประการ ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากการใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น การใช้มาตรการทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างพิจารณาคดีอาญา

1) การใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น

กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดเป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ด้วย อีกทั้งยังหมายความรวมถึงกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำอย่างใดจะถูกใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วย⁶

⁴ World Prison Brief, “Highest to Lowest-Prison Population Total,” Accessed April 15,2020, https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison-population-total?field_region_taxonomy_tid=All

⁵ สำนักข่าวอิศรา, “เปิดแผนเร่งด่วนแก้ปม ‘คนล้นคุก’ ทุ่มพันล. สร้างห้องขัง 2 ชั้น-ซื้อกำไล EM 3 หมื่นอัน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2563, <https://www.isranews.org/isranews-scoop/85003-prison-em.html>

⁶ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย), 2551), น.1.

การใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น หรือภาวะกฎหมายอาญาเพื่อ (over-criminalization) เกิดขึ้นจากการกำหนดให้การกระทำต่าง ๆ เป็นความผิดอาญาที่ไม่เหมาะสมและมากเกินความจำเป็น ด้วยความเชื่อที่ว่าโทษทางอาญาทำให้ประชาชนเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด สามารถควบคุมพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมได้ทุกกรณี⁷ การตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับที่ผ่านมาจึงมักกำหนดโทษอาญาไว้ด้วยเพื่อลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายนั้น เห็นได้จากการกำหนดโทษทางอาญาไว้ในกฎหมายอื่นอีกหลายฉบับ นอกเหนือจากประมวลกฎหมายอาญา เช่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติควบคุมการขอตาน พ.ศ. 2559 เป็นต้น

ภาวะกฎหมายอาญาเพื่อยังมีสาเหตุสำคัญมาจากการที่ประเทศไทยมีกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมากเกินไป มีการตรากฎหมายใหม่ที่มีการกำหนดโทษอาญาขึ้นใช้บังคับโดยไม่มีกรยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายเก่าที่หมดความจำเป็นหรือล้าสมัย มีการจัดกลุ่มบทลงโทษไม่เหมาะสมกับประเภทของอาชญากรรม เช่น การเสพยาเสพติด การค้าประเวณี การเล่นเกมพนัน ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่ผิดต่อมาตรฐานทางศีลธรรม แต่กลับใช้วิธีการลงโทษที่มีความรุนแรงเท่ากับอาชญากรรมที่มีโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต และการนำโทษอาญาไปบังคับคดีแพ่ง เช่น ความผิดเกี่ยวกับการใช้เช็ค⁸

การใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็นโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดถูกจำคุกทั้งที่กระทำความผิดไม่ร้ายแรง เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำตามมา

2) การใช้มาตรการทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีอยู่ในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมและต่อตัวผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเอง จำเป็นต้องเร่งแก้ไขปราบปรามให้หมดไปจากสังคม ในช่วงปี 2539 เมื่อการระบาดของยาเสพติดในประเทศไทยรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะเมทแอมเฟตามีนหรือยาบ้า/ยาขยัน ที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน นักเรียน นักศึกษา เนื่องจากเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายในระยะแรกจะออกฤทธิ์ทำให้ร่างกายตื่นตัว สามารถทำงานหรืออ่านหนังสือได้มากกว่าปกติ แต่หากเสพติดต่อกันต่อไปในระยะยาวจะส่งผลกระทบต่อระบบประสาท กลายเป็นโรคจิตแบบหวาดระแวง คลุ้มคลั่งดังที่ปรากฏให้เห็นเป็นข่าวอยู่บ่อยครั้งว่ามีคนเสพยาม้าคลุ้มคลั่งจับประชาชนเป็นตัวประกัน ภาครัฐจึงให้ความสำคัญในการปราบปรามยาเสพติดชนิดนี้อย่างจริงจัง โดยเปลี่ยนชื่อจาก “ยาม้า” เป็น “ยาบ้า” เพื่อให้

⁷ สุภัสสรี เทพหัสดิน ณ อยุธยา, “กฎหมายอาญาเพื่อ,” ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, น. 16 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561).

⁸ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, “กระบวนการยุติธรรมไทยกับคำว่าอาญาเพื่อ,” ในสรุปการสัมมนาทางวิชาการ หัวข้อ “คดีล้นศาล นักโทษล้นคุก ปัญหาจากอภิมหากระบวนการยุติธรรมไทย”, จัดโดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร, 2558 สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2563, <https://knowledge.tijthailand.org/th/publication/detail/17#book/>

ประชาชนตระหนักถึงโทษของยาบ้า และเปลี่ยนสถานะของยาเสพติดกลุ่มแอมเฟตามีนจากวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ประเภท 2 ตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 เป็นยาเสพติดให้โทษ ประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 อยู่ในกลุ่มเดียวกับเฮโรอีน และยาอี (methylenedioxymethamphetamine: MDMA)⁹ ทำให้โทษของผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้นำเข้าหรือส่งออก ยาเสพติดกลุ่มแอมเฟตามีนเพิ่มหนักขึ้น

การที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 กำหนดข้อสันนิษฐานเด็ดขาดไว้ในกฎหมายว่า บุคคลใดซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 และประเภท 5 โดยมียาเสพติดเกินปริมาณที่กฎหมายกำหนดไว้ ให้ถือเป็นเด็ดขาดว่าบุคคลนั้นกระทำเพื่อจำหน่าย เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ เนื่องจากการที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานเด็ดขาดไว้เช่นนี้ ทำให้จำเลยไม่สามารถนำพยานหลักฐานเข้าสู้เพื่อให้ศาลเห็นพฤติการณ์หรือเจตนาที่แท้จริงเป็นอย่างอื่นได้ ทั้งที่ตนเองมียาเสพติดไว้เพื่อเสพส่วนตัวเท่านั้น ทำให้ต้องรับโทษในฐานครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งมีโทษจำคุกในอัตราโทษสูงถึงจำคุกตลอดชีวิต (ปัจจุบันข้อสันนิษฐานเด็ดขาดนี้ได้ถูกแก้ไขโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560 ซึ่งแก้ไขจากเดิมที่กำหนดให้การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 และประเภท 5 ตามปริมาณที่กำหนดไว้ “ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่าย” เป็น “ให้สันนิษฐานว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย” จำเลยจึงสามารถสืบพยานหลักฐานพิสูจน์เจตนาที่แท้จริงได้ และได้รับโทษที่เหมาะสมกับการกระทำความผิดที่แท้จริงได้) อีกทั้งไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ได้ เนื่องจากความผิดฐานครอบครองเพื่อจำหน่ายไม่อยู่ในเงื่อนไขความผิดที่จะเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพได้ จำเลยจึงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามปกติ ทำให้ผู้ต้องขังเกี่ยวกับคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นกลุ่มผู้ต้องขังส่วนใหญ่ในเรือนจำทั้งหมดทั่วประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

ตารางที่ 1 รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2563

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)	ร้อยละ (%) เทียบผู้ต้องขัง ทั่วประเทศ
1. นักโทษเด็ดขาด	216,358	33,865	250,223	83.364	66.460
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	43,112	5,810	48,922	16.299	12.994

⁹ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนพิเศษ 23 ง (16 สิงหาคม 2539): 8-10.

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)	ร้อยละ (%) เทียบผู้ต้องขัง ทั่วประเทศ
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	20,650	2,623	23,273	7.754	6.181
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	6,648	1,127	7,775	2.590	2.065
2.3 สอบสวน	15,814	2,060	17,874	5.955	4.747
3. เยาวชนที่ฝากขัง	16	1	17	0.006	0.005
4. ผู้ถูกกักกัน	6	0	6	0.002	0.002
5. ผู้ต้องกักขัง	900	90	990	0.330	0.263
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ ทั้งสิ้น	260,392	39,766	300,158	100.000	79.72

ที่มา: กรมราชทัณฑ์, “รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2563,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563, http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2020-06-01&report=drug

3) การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างพิจารณาคดีอาญา

ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน นอกจากจะเป็นนักโทษเด็ดขาดซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกคุมขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และบุคคลซึ่งถูกคุมขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วยแล้ว ยังมีผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาคดีอาญารวมอยู่ด้วย ซึ่งผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีอาญานี้แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้ต้องขังระหว่างการสอบสวนของตำรวจและพนักงานอัยการ 2) ผู้ต้องขังระหว่างการใต้สวนและการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น และ 3) ผู้ต้องขังระหว่างการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาล

แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะกำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) ต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ และให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวได้ 3 ลักษณะ คือ 1) การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน 2) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และ 3) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลมักจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน เนื่องจากเห็นว่า การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันนั้น โอกาสที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีไม่มาพบตามที่พนักงานสอบสวน

พนักงานอัยการ หรือศาลนัดไว้มีน้อยกว่าการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน เพราะหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามที่นัดไว้จะต้องถูกยึดทรัพย์สินที่นำมาวางเป็นประกัน อีกทั้งการกำหนดราคาหลักทรัพย์ที่นำมาวางเป็นประกันในแต่ละฐานความผิดค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่สามารถหาประกันหรือหลักประกันมาขอปล่อยชั่วคราวได้¹⁰ จึงต้องถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำทั้งที่คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาและยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ และยังกระทบกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอีกด้วย

ตารางที่ 2 รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2563

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1. นักโทษเด็ดขาด	271,706	40,136	311,842	82.827
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	55,435	7,452	62,887	16.703
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	27,247	3,552	30,799	8.180
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	9,811	1,566	11,377	3.022
2.3 สอบสวน	18,377	2,334	20,711	5.501
3. เยาวชนที่ฝากขัง	40	2	42	0.011
4. ผู้ถูกกักกัน	30	4	34	0.009
5. ผู้ต้องกักขัง	1,548	146	1,694	0.450
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	328,759	47,740	376,499	100.000

ที่มา: กรมราชทัณฑ์, “รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2563,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563, http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2020-06-01&report=

¹⁰ วรชาติ เกลี้ยงแก้ว, “การควบคุมผู้กระทำความผิดในชั้นปล่อยชั่วคราวด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์,” *อุลพาท*, เล่ม 2, ปีที่ 62, น. 108-109 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2558).

3. ผลกระทบจากปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ทั้งต่อการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง และการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง

แม้ผู้ต้องขังจะเป็นบุคคลที่กระทำความผิดอาญาซึ่งกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมสมควรที่จะต้องถูกลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดที่กระทำก็ตาม แต่การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจำเป็นต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างหลักสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์ แนวทางการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยโทษจำคุกมีเป้าหมายในการปกป้องสังคม และการปรับเปลี่ยนพฤตินิสัยของผู้ต้องขังด้วย¹¹ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับตัวเป็นคนดี และใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุขเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำแล้ว

จากปริมาณของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งเปรียบเทียบกับความจุที่เรือนจำหรือทัณฑสถานนั้นรับได้ เห็นได้ว่า ผู้ต้องขังต้องอยู่กันอย่างแออัดซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง การบริหารจัดการเรือนจำ การจัดสวัสดิการและการดูแลผู้ต้องขัง ความแออัดดังกล่าวทำให้ผู้ต้องขังเกิดความเครียด มีพฤติกรรมกระทำการผิดวินัย ละเมิดกฎระเบียบของเรือนจำ เกิดการทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกายระหว่างผู้ต้องขังด้วยกันเอง¹² และอาจถึงขั้นก่อความรุนแรงถึงขั้นการก่อจลาจลขึ้นในเรือนจำ ทำให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเรือนจำ อาจถูกทำร้ายได้รับบาดเจ็บหรือเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้อีกทั้งเป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหารจัดการเรือนจำในกรณีการเกิดโรคระบาดด้วยเช่นเดียวกัน

2) การแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการหนึ่งที่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดี ได้รับการยอมรับและอยู่ร่วมกันกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุขเมื่อพ้นโทษแล้ว กรมราชทัณฑ์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้จัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังและพัฒนาทักษะอาชีพแก่ผู้ต้องขัง เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังในการกลับเข้าสู่สังคมเมื่อพ้นโทษแล้ว แต่จากจำนวนผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำที่อยู่กันอย่างแออัดทำให้การจัดโปรแกรมการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังทำได้ด้วยความยากลำบากเนื่องจากมีสถานที่จำกัด และเจ้าหน้าที่เรือนจำใช้เวลาหมดไปกับการดูแลกิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขัง เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการอบรมแก้ไขฟื้นฟู

¹¹ ปรีชญานันท์ นักพ่อน, “การจัดสวัสดิการสำหรับผู้ต้องขังของไทย,” ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, น. 76 (มกราคม-มิถุนายน 2562).

¹² ยุทธศักดิ์ ทองประพันธ์, “สาเหตุการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองเปรม,” (ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), น. 133.

ผู้ต้องขังให้กลับคืนสู่สังคมโดยไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก¹³ อีกทั้งผลจากปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำทำให้ผู้ต้องขังถูกคุมขังปะปนกัน ผู้ต้องขังที่เป็นอาชญากรอาชีพหรือทำผิดติดนิสัยถูกคุมขังรวมอยู่กับผู้ต้องขังที่กระทำความผิดครั้งแรก หรือผู้ต้องขังที่กระทำความผิดโดยพลาดพลั้ง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการกระทำความผิดระหว่างกัน สร้างเครือข่ายอาชญากรรมในกลุ่มผู้ต้องขัง และเมื่อผู้ต้องขังเหล่านี้พ้นโทษออกจากเรือนจำมักจะกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกมากกว่าที่จะกลับตัวเป็นคนดี¹⁴

4. แนวทางแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

การปรับปรุงการใช้กฎหมายอาญาให้มีความเหมาะสม การใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก การใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังแทนการจำคุก และการใช้มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดีอาชญากรรม เป็นมาตรการที่ช่วยลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำลงได้ จึงเป็นแนวทางที่ควรนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

1) การปรับปรุงการใช้กฎหมายอาญาให้มีความเหมาะสม

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำมาจากการนำกฎหมายอาญามาใช้มากเกินไปจนเกิดภาวะกฎหมายอาญาเฟ้อ เนื่องจากเชื่อว่าโทษทางอาญาจะทำให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิด แต่จากสถิติอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยกลับสะท้อนให้เห็นว่า โทษทางอาญาไม่สามารถป้องกันและควบคุมอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁵ อีกทั้งกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาไว้ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการกำหนดความผิดอาญาที่ฝ่าฝืนขั้นตอนการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในการกำหนดความผิดอาญา¹⁶ ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายลดลง และผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายต้องถูกดำเนินคดีและถูกลงโทษทางอาญาโดยไม่จำเป็น

จากปัญหาดังกล่าวจึงเกิดแนวความคิดว่า การใช้โทษทางอาญาควรใช้เท่าที่จำเป็น และควรใช้เฉพาะกับความผิดที่เป็นความผิดอาญาร้ายแรงเท่านั้น ซึ่งหลักการนี้ได้ถูกบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 และมีการนำโทษทางปกครองมาใช้ในการกำหนดโทษ

¹³ นที จิตสว่าง, “มาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเพื่อแก้ปัญหานักโทษล้นคุก,” สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2563, <http://www.nathee-chitsawang.com/%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B>

¹⁴ ธาณี วรภัทร์, “วิกฤตสิทธิมนุษยชนในเรือนจำ: ปรากฏการณ์ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ,” (เอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2556), น.3.

¹⁵ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5, น. 13.

¹⁶ คณศ เต็งสุวรรณ, “ปัญหาการจัดระบบกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น. 124-125.

ให้เหมาะสมมากขึ้นสำหรับการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำ ซึ่งไม่ใช่เรื่องร้ายแรงที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือผิดศีลธรรมอย่างร้ายแรงแทนการใช้โทษอาญา เช่น พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งมีบทกำหนดโทษทางปกครองในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจไม่แจ้งผลการรวมธุรกิจภายใน 7 วันหลังการรวมธุรกิจ ต้องชำระค่าปรับทางปกครองในอัตราไม่เกิน 200,000 บาท และปรับอีกในอัตราไม่เกิน 10,000 บาทต่อวัน ตลอดเวลาที่ฝ่าฝืนอยู่ หรือในกรณีที่ผู้ประกอบการที่ไม่ขออนุญาตก่อนรวมธุรกิจ มีโทษปรับทางปกครองในอัตราไม่เกินร้อยละ 0.5 ของมูลค่าในการรวมธุรกิจ (เดิมความผิดในการรวมธุรกิจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษทางอาญา จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีที่กระทำความผิดซ้ำต้องระวางโทษเป็นทวีคูณ) และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีบทลงโทษทางปกครองในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่แจ้งวัตถุประสงค์ในการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 1,000,000 บาท หรือผู้ควบคุมข้อมูลขอความยินยอมโดยการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ มีโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 3,000,000 บาท เป็นต้น

2) การใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก

แม้โทษจำคุกจะเป็นวิธีการสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้กับสังคมได้มากกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการอื่น เนื่องจากการนำตัวกระทำความผิดมาคุมขังไว้ในเรือนจำเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้นั้นกระทำความผิดได้อีก และได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำความผิดตลอดระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำให้กลับตัวเป็นคนดี เกรงกลัวการถูกลงโทษ ไม่กลับไปกระทำความผิดอีกเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ อย่างไรก็ตามการลงโทษจำคุกอาจไม่เกิดประโยชน์กับผู้ต้องขังบางประเภท โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่กระทำความผิดโดยไม่ตั้งใจและผู้ต้องขังที่ต่อโทษจำคุกกระยะสั้น ซึ่งการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยในเรือนจำส่วนใหญ่มักไม่ได้ผลเนื่องจากระยะเวลาในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมมีไม่เพียงพอ เรือนจำกลายเป็นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การกระทำความผิดกับอาชญากรอื่น ประกอบกับการถูกลงโทษจำคุกเป็นตราบาปติดตัวผู้นั้น ผู้ต้องขังจึงเป็นที่รังเกียจของสังคม ทำให้เมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำแล้วผู้ต้องขังมักจะกระทำความผิดซ้ำอีก โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้น จึงควรมาตรการทางเลือกแทนการจำคุกมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดแต่ละคน ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้ต้องขังและสังคมมากกว่า และยังเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้

มาตรการทางเลือกแทนการจำคุกมีอยู่หลายวิธี และสามารถนำมาใช้ได้ตั้งแต่ก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี หรือเมื่อผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้วแต่นำมาตรการทางเลือกมาใช้เพื่อเลี่ยงการลงโทษจำคุก เช่น การรอลงอาญา การคุมประพฤติ การชะลอฟ้อง หรือเมื่อผู้กระทำความผิดถูกตัดสินลงโทษให้จำคุกแล้ว แต่ได้รับการผ่อนปรนให้ได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำก่อนครบกำหนดโทษภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด เช่น การพักการลงโทษ ซึ่งเป็นการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดออกมาอยู่นอกเรือนจำก่อนครบกำหนดโทษ ภายใต้เงื่อนไขการคุม

ความประพฤติและการลดวันต้องโทษ ซึ่งเป็นการลดวันต้องโทษจำคุกให้แก่นักโทษเด็ดขาดที่มีความประพฤติดี ในระหว่างต้องโทษในเรือนจำ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกต้องเป็นนักโทษชั้นดีขึ้นไปเท่านั้น

3) การใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังแทนการจำคุก

กำไลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) เป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังควบคุมตัวให้อยู่ภายในบริเวณจำกัด หรือไม่เข้าไปในบริเวณใดภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ หากผู้ถูกควบคุมตัวออกนอกบริเวณที่กำหนด หรือทำลายกำไลอิเล็กทรอนิกส์ กำไลอิเล็กทรอนิกส์จะส่งสัญญาณไปยังศูนย์ควบคุมแจ้งให้ทราบว่ามีผู้ถูกควบคุมตัวทำผิดเงื่อนไขหรือหลบหนี ทำให้หน่วยงานของรัฐสามารถติดตามตัวผู้ต้องขังกลับมารับโทษได้

ประเทศไทยได้นำกำไลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา ปัจจุบันได้นำมาใช้ในการควบคุมตัวนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดและผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด¹⁷ การนำกำไลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวข้างต้น เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำลงได้ และจะเกิดประโยชน์กับตัวบุคคลนั้นและสังคมมากกว่าการควบคุมตัวในเรือนจำ เนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่ต้องได้ชื่อว่าเคยถูกจำคุก ไม่เป็นที่รังเกียจของคนในสังคม จึงสามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติ อีกทั้งยังทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีโอกาสได้รับการถ่ายทอดวิธีการกระทำความผิดที่มีโทษอาญาอื่น ๆ จากการถูกคุมขังร่วมกับผู้ต้องขังอื่นในเรือนจำ ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นกระทำความผิดอาญาที่ร้ายแรงขึ้นกว่าเดิมเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว สังคมจึงมีความปลอดภัยมากขึ้นด้วย

4) การใช้มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ที่ผ่านมามีประเทศไทยใช้นโยบายในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้กลไกทางกฎหมายที่มีบทลงโทษที่รุนแรงและเด็ดขาดมาโดยตลอด มีโทษหนักถึงขั้นประหารชีวิต และมีโทษปรับเป็นจำนวนเงินสูงถึงหลายล้านบาท อีกทั้งมีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้นเพื่อปราบปรามยาเสพติดโดยเฉพาะ แต่กลับปรากฏว่าสถานการณ์ของปัญหาเสพติดของประเทศไทยยังไม่เบาบางลง เห็นได้จากสถิติคดีเกี่ยวกับยาเสพติดที่เข้าสู่ศาลชั้นต้นตั้งแต่เดือนมกราคม-ตุลาคม 2562 มีจำนวนถึง 304,787 คดี โดยฐานความผิดที่ขึ้น

¹⁷ กระทรวงยุติธรรม, “หนังสือ ที่ ยธ 0305/397 ลงวันที่ 27 มกราคม 2563 เรื่อง ขอยกเลิกการผูกพันงบประมาณรายการค่าเช่าอุปกรณ์เครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) พร้อมระบบควบคุมการทำงาน จำนวน 4,000 เครื่อง ตามมติคณะรัฐมนตรีที่ นร 0505/8215 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2561 และขออนุมัติผูกพันงบประมาณรายการค่าเช่าอุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) พร้อมระบบที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30,000 เครื่อง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2563, http://www.cabinet.soc.go.th /doc_image/2563/9933454434.pdf

สู่ศาลชั้นต้น 3 ลำดับสูงสุด คือ เสพ ครอบครอง และครอบครองเพื่อจำหน่าย และประเภทของยาเสพติดที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น 3 อันดับสูงสุด คือ เมทแอมเฟตามีน พืชกระท่อม และกัญชา¹⁸

จากสถิติคดีเกี่ยวกับยาเสพติดของศาลยุติธรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นความผิดฐานเสพยาเสพติด ซึ่งแต่เดิมรัฐถือว่าผู้กระทำความผิดกลุ่มนี้เป็นอาชญากรที่ต้องรับโทษและต้องถูกบำบัดรักษาควบคู่กัน แต่ต่อมาแนวความคิดเกี่ยวกับผู้ติดยาเสพติดได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมองว่าการติดยาเสพติดมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ ทำให้เกิดความผิดปกติของระบบประสาทโดยเฉพาะสมองส่วนกลางและสารเคมีในสมอง อีกทั้งยังเป็นสาเหตุของการกระทำความผิดอาชญากรรมอื่น ผู้ติดยาเสพติดจึงควรต้องได้รับการบำบัดรักษาฟื้นฟูให้หายขาดไม่หันกลับไปใช้ยาเสพติดอีก ด้วยเหตุนี้รัฐจึงได้นำนโยบาย “ผู้เสพ คือ ผู้ป่วย” มาใช้ร่วมกับแนวความคิดในการเปี่ยงเบนคดี มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดแทนระบบการลงโทษ และเปี่ยงเบนผู้ติดยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมหลัก ซึ่งจะเป็นวิธีการหนึ่งในการลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำลงได้ อย่างไรก็ตาม การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนดยังคงมีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไม่ได้ผลเต็มที่ กล่าวคือ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ว่า ผู้ที่มีคุณสมบัติเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้จะต้องเป็นผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติด ตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งในกรณีของเมทแอมเฟตามีนหรือยาบ้าที่มีคดีขึ้นสู่ศาลยุติธรรมเป็นลำดับต้นนั้น จะต้องมียาปริมาณไม่เกิน 5 หน่วยการใช้ (5 เม็ด) หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน 500 มิลลิกรัม จึงจะสามารถเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ และผู้นั้นจะต้องไม่เป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาลในคดีอื่น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วผู้ติดยาเสพติดมักจะกระทำความผิดอาชญากรรมอื่นร่วมด้วย เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ทำให้บุคคลนั้นขาดคุณสมบัติที่จะเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ ต้องถูกดำเนินคดีและถูกลงโทษจำคุก ดังนั้น จึงควรมีการทบทวนแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามยาเสพติดและการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

มาตรการสำคัญอีกประการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อลดปริมาณผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำลงได้ คือ “การลดทอนความเป็นอาชญากรรม (decriminalization) ของคดียาเสพติด” ซึ่งเป็นการลงโทษหรือการยกเลิกโทษทางอาญาของการกระทำความผิดบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด มุ่งเน้นการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้การกระทำความผิดเฉพาะในกรณีผู้เสพยาเสพติด หรือผู้ครอบครองยาเสพติดในปริมาณเล็กน้อย หรือครอบครองยาเสพติดเพื่อการเสพส่วนตัว ได้รับโทษอาญาน้อยลงหรือไม่ต้องรับโทษ

¹⁸ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักแผนงานและงบประมาณ, “สถิติข้อหายาเสพติดที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น (ม.ค.-ต.ค. 62),” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2563, <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/9681/iid/172763>

ทางอาญา แต่ใช้มาตรการทางเลือกอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุก เช่น การบำบัดรักษา หรือการปรับ¹⁹ มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดนี้ได้นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างประสบความสำเร็จในประเทศโปรตุเกส ซึ่งให้ความสำคัญกับแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เปิดโอกาสให้ผู้ติดยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาที่ถูกต้อง โดยไม่จำเป็นต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เน้นการลงโทษด้วยวิธีการที่เข้มงวด แต่อาศัยมาตรการทางปกครองและสาธารณสุข กล่าวคือ ในขณะที่กฎหมายยาเสพติดที่ใช้บังคับในปี 2544 (ค.ศ. 2001) ยังคงสถานะความผิดทางกฎหมายของการเสพยาเสพติดและการครอบครองโดยมิชอบ แต่สถานะโทษนั้นไม่ได้เป็นโทษทางอาญา หากแต่เป็นมาตรการทางปกครอง รวมถึงกระบวนการวิธีทางอาญาก็ปรับเปลี่ยนเป็นกระบวนการวิธีทางปกครองด้วยเช่นเดียวกัน เช่น การเตือน การห้ามเข้าออกสถานที่ การห้ามพบบุคคลนอกสถานที่ การรายงานตัวแก่เจ้าหน้าที่เป็นระยะ หรือการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรือใบอนุญาตในกรณีที่ผู้เสพได้ครอบครองยาเสพติดในปริมาณที่เสพได้ไม่เกิน 10 วัน ในขณะที่การบังคับโทษทางอาญายังคงมีอยู่แต่จะบังคับใช้ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานเป็นที่ชัดเจนว่าผู้เสพได้ครอบครองยาเสพติดในปริมาณที่สูงกว่าปริมาณที่ได้เสพใน 10 วัน²⁰

5. บทสรุปและเสนอแนะ

โทษจำคุกเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำในยุคแรก มีวัตถุประสงค์เน้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้น ทดแทนและข่มขู่ยับยั้ง มุ่งประสงค์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมเป็นสำคัญ ผู้กระทำความผิดควรถูกกำจัดออกจากสังคมเพื่อไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดได้อีก แต่ต่อมาในระยะหลังวัตถุประสงค์ของการลงโทษจำคุกได้เปลี่ยนจากเดิมไปเป็นเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด อบรมให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ กิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้กระทำความผิดในเรือนจำจึงเป็นลักษณะของการฝึกอาชีพ การให้การศึกษา เพื่อฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจให้แก่ผู้กระทำความผิดเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ โดยมีกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบังคับโทษจำคุกให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศทั้งหมด 378,159 ราย ชาย 330,258 ราย หญิง 47,901 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2563) ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของต่างประเทศแล้ว ประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมากเป็นอันดับ 6 ของโลก เป็นอันดับ 3 ของเอเชีย และเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน ในขณะที่ความจุของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศสามารถรองรับจำนวนผู้ต้องขังได้ประมาณ 254,302 คน

¹⁹ นันทพร พิช ไชยอักษรพงศ์, “นโยบายและมาตรการทางเลือกในคดียาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีการลดทอนความเป็นอาชญากรรม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), น.62.

²⁰ ปราโมทย์ พันธสอาด, “รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดเปรียบเทียบกับ สู่แนวนโยบายที่ควรจะเป็น,” ปีที่ 37 ฉบับที่ 2 วารสารธรรมศาสตร์, น.4-5 (2561).

ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำมีสาเหตุหลักประการหนึ่งมาจากการใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น จนเกิดภาวะ “กฎหมายอาญาเฟ้อ” คือ การกำหนดให้การกระทำหรือไม่กระทำการบางอย่างเป็นความผิดอาญา ด้วยความเชื่อที่ว่าโทษอาญานั้นสามารถควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมได้ ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องถูกลงโทษจำคุกทั้งที่ความผิดนั้นเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง หรือเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนขั้นตอนการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในการกำหนดความผิดอาญา ดังนั้น จึงควรมีการทบทวนปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ เพื่อกำหนดโทษให้เหมาะสมกับการกระทำ ความผิด โดยนำโทษทางอาญามาใช้เท่าที่จำเป็นและใช้เฉพาะกับความผิดที่เป็นความผิดอาญาร้ายแรง และนำโทษทางปกครองมาใช้ในการกำหนดโทษสำหรับการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือไม่ปฏิบัติตาม บทบัญญัติที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำ ซึ่งไม่ใช่เรื่องร้ายแรงที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือศีลธรรมอย่างร้ายแรงแทนการใช้โทษทางอาญา รวมถึงการตรากฎหมายใหม่ขึ้นใช้บังคับในอนาคตก็ ควรต้องคำนึงถึงการนำโทษอาญามาใช้ให้เหมาะสมกับการกระทำผิดนี้ด้วยเช่นเดียวกัน

การใช้มาตรการทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้นโยบายปราบปรามยาเสพติดอย่างเด็ดขาดของภาครัฐโดยใช้กลไกทางกฎหมายที่มี บทลงโทษทางอาญาที่รุนแรงและเด็ดขาด เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งแม้รัฐจะนำนโยบาย ผู้เสพคือผู้ป่วยมาใช้เพื่อบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบางฐานความผิดฐานเพื่อไม่ให้กลับไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติดอีก และเบี่ยงเบนคดียอกจากกระบวนการยุติธรรมหลักเพื่อลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำลง ก็ตาม แต่ก็เป็นการบำบัดรักษาในระบบการบังคับบำบัดและระบบต้องโทษมากกว่าระบบสมัครใจ ประกอบกับ เงื่อนไขบางประการที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นข้อจำกัดที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการ บำบัดรักษาได้ เช่น ประเภทและปริมาณยาเสพติด หรือการอยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีอาญาอื่น ทำให้ การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดยังคงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ผู้ติดยาเสพติดจึงต้องถูกพิจารณาดีและ ลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมหลัก ทำให้จำนวนผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดในเรือนจำสูงกว่าจำนวน ผู้ต้องขังในคดีอาญาอื่น เป็นสาเหตุหลักของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ดังนั้น จึงควรมีการทบทวนแก้ไข กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามยาเสพติดและการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดและสภาพสังคมในปัจจุบัน นำนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรม (decriminalization) ของคดียาเสพติดมาใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดบางประเภทโดยนำโทษ ทางปกครองมาใช้แทนโทษอาญา นำก้าไลโอเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ยาเสพติด และผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และสนับสนุนให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาโดย ระบบสมัครใจมากขึ้น ซึ่งจะเกิดผลสำเร็จในการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมากกว่าการถูก บังคับให้เข้ารับการบำบัดรักษา และช่วยลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำลงได้

การถูกควบคุมตัวในระหว่างพิจารณาคดีของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเป็นสาเหตุ หลักอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ผู้ต้องขังกลุ่มนี้เป็นผู้ต้องขังในระหว่างการสอบสวน ของตำรวจและพนักงานอัยการ ผู้ต้องขังระหว่างการไต่สวนและการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น และผู้ต้องขัง ระหว่างการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาล ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

(ประกันตัว) ต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำทั้งที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา การถูกควบคุมตัวในระหว่างพิจารณาคดีนี้มักมีสาเหตุมาจากการที่เจ้าพนักงานของรัฐมักจะกำหนดหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราวไว้ค่อนข้างสูงเพื่อป้องกันการหลบหนีคดีของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีไม่สามารถหาหลักทรัพย์มาเป็นประกันได้ แม้ความผิดที่ถูกกล่าวหาจะเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงมีโทษน้อย จึงต้องถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นสาเหตุของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำเท่านั้น แต่ยังกระทบสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังดังกล่าวด้วย ดังนั้น จึงควรนำกำลังอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยเพิ่มขึ้นทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ในคดีความผิดที่ไม่ร้ายแรง ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้

มาตรการทางเลือกแทนการจำคุกเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้ มาตรการทางเลือกแทนการจำคุกนี้มีอยู่หลายวิธีและสามารถนำมาใช้ได้ในทุกขั้นตอนตั้งแต่ก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจนถึงภายหลังจากที่ผู้ต้องขังถูกตัดสินลงโทษให้จำคุกแล้ว เช่น การไต่ถามข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี การรอลงอาญา การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ และการลดวันต้องโทษ การนำมาตรการเหล่านี้มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเหมาะสม ก็จะเป็นวิธีการหนึ่งที่เกิดประโยชน์กับผู้ต้องขังและสังคมมากกว่า และช่วยแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำลงได้

ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมาเป็นเวลายาวนาน ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในเรือนจำและการบริหารจัดการเรือนจำ ทั้งในเรื่องการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง ความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ และงบประมาณของประเทศในการดูแลผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังล้นเรือนจำจึงเป็นปัญหาสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรต้องร่วมมือกันอย่างเร่งด่วนในการกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นระบบ ซึ่งความร่วมมือนี้จะป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหผู้ต้องขังล้นเรือนจำบรรลุผลสำเร็จได้ในที่สุด

จัดทำโดย

นางสาวศรันยา สีมา

นิติกรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

โทร. 0 2244 2060 โทรสาร 0 2244 2058

Email : sapagroup1@gmail.com

บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์. “รายงานการประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ ครั้งที่ 1/2561 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561.”
https://drive.google.com/file/d/1yJ53w7IYGJR1-btDQ3KOKWkIMOOQpf_S/view,
15 เมษายน 2563.
- _____. “รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561.”
<http://www.correct.go.th/?p=40343>, 1 เมษายน 2563.
- _____. “สรุปข้อมูลผู้ต้องขัง ณ วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2563.”
<http://www.correct.go.th/stathomepage/>, 1 มิถุนายน 2563.
- กระทรวงยุติธรรม. “หนังสือ ที่ ยธ 0305/397 ลงวันที่ 27 มกราคม 2563 เรื่อง ขอยกเลิกการผูกพัน
งบประมาณรายการค่าเช่าอุปกรณ์เครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring:
EM) พร้อมระบบควบคุมการทำงาน จำนวน 4,000 เครื่อง ตามมติคณะรัฐมนตรีที่ นร 0505/8215
ลงวันที่ 21 มีนาคม 2561 และขออนุมัติผูกพันงบประมาณรายการค่าเช่าอุปกรณ์ติดตามตัว
อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) พร้อมระบบที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30,000 เครื่อง.”
http://www.cabinet.soc.go.th/doc_image/2563/9933454434.pdf, 30 เมษายน 2563.
- “กำไลอิเล็กทรอนิกส์ ตัวช่วยลดคนล้นคุก.” ไทยรัฐ (14 กรกฎาคม 2557) : 5.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย), 2551.
- “แก่นักโทษล้นคุก! กสม.เร่งศึกษาใช้เทคโนโลยีจำกัดเสรีภาพแทน.” โพสต์ทูเดย์ออนไลน์ (6 กันยายน 2562)
<https://www.posttoday.com/social/general/599946>, 17 เมษายน 2563.
- คมศักดิ์ โทโกชนพันธุ์. “การปล่อยชั่วคราวโดยใช้ระบบประเมินความเสี่ยงและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์.” ปีที่ 3
ฉบับที่ 1. วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์. (มกราคม-มิถุนายน 2562) : 17-34.
- คณศ เต็งสุวรรณ. “ปัญหาการจัดระบบกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.
- ซีต้า ธนฐิติวงศ์. “การควบคุมผู้ต้องโทษโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- ฐิติมา ประเสริฐ. “การจำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- ธานี วรภัทร์. “การลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำ: ศึกษามาตรการทางกฎหมายในชั้นสอบสวนฟ้องร้องและ
ชั้นพิจารณาพิพากษา.” <http://libdoc.dpu.ac.th/article/B193.pdf>, 3 เมษายน 2563.
- _____. “วิกฤตสิทธิมนุษยชนในเรือนจำ: ปราบปรามการผู้ต้องขังล้นเรือนจำ.” เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1 วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ,
2556.

นัทธี จิตสว่าง. “สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังกำลังถูกละเมิด.” ราชทัณฑ์. ฉบับที่ 3. ปีที่ 46. (มีนาคม 2541) : 20-35.
 _____ . “มาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเพื่อแก้ปัญหานักโทษล้นคุก.”

<http://www.nathee-chitsawang.com/%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B>,
 28 มกราคม 2563.

นันทพรพัช ไซยอักรพงศ์. “นโยบายและมาตรการทางเลือกในคดียาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีการลดทอนความเป็นอาชญากรรม.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนพิเศษ 23 ง (16 สิงหาคม 2539) : 8-10.

ปราโมทย์ พันธุ์สะอาด. “รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดเปรียบเทียบ สู่แนวนโยบายที่ควรจะเป็น.”
 ปีที่ 37. ฉบับที่ 2. วารสารธรรมศาสตร์. (2561) : น.4-5.

ปรีชญานันท์ นักพ่อน. “การจัดสวัสดิการสำหรับผู้ต้องขังของไทย.” ปีที่ 22 ฉบับที่ 1. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (มกราคม-มิถุนายน 2562) : 76.

พรเทพ เอียดแก้ว. “มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกในคดียาเสพติด: ศึกษากรณีการรอกการลงโทษผู้เสพยาเสพติด.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2560.

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 22 ก (31 มีนาคม 2542) : 7-22.

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 70 ก (7 กรกฎาคม 2560) : 22-45.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก (27 พฤษภาคม 2562) : 52-95.

ยุทธศักดิ์ ทองประพันธ์. “สาเหตุการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองเปรม.” ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

รุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์. “มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด : แนวทางในการจัดตั้งศาลเพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาหรือผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย.” เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่น 60 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2560-2561.

ลาวัลย์ อ่อนโณม. “การกำหนดโทษให้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2560.

วรชาติ เกลี้ยงแก้ว. “การควบคุมผู้กระทำความผิดในชั้นปล่อยชั่วคราวด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์.” ดุลพินิจ. เล่ม 2. ปีที่ 62. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2558) : 108-109.

วิชญ์ คำโนนม่วง. “มาตรการทางกฎหมายในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด: ศึกษากรณีการนำระบบสมัครใจบำบัดมาใช้ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

World Prison Brief. “Highest to Lowest-Prison Population Total.”

https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison-population-total?field_region_taxonomy_tid=All, April 15, 2020.

ศรัณยา สี่มา. “ก้าไลอิเล็กทรอนิกส์: อุปกรณ์ควบคุมผู้กระทำความผิด.”

<https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2559/hi2559-006.pdf>, 15 เมษายน 2563.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. “กระบวนการยุติธรรมไทยกับคำว่าอาญาเพื่อ.” ในสรุปการสัมมนาทางวิชาการ หัวข้อ “คดีล้นศาล นักโทษล้นคุก ปัญหาจุกอกกระบวนการยุติธรรมไทย”. จัดโดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร, 2558

<https://knowledge.tijthailand.org/th/publication/detail/17#book/>, 22 มกราคม 2563.

สำนักข่าวอิสรา “เปิดแผนเร่งด่วนแก้ปม ‘คนล้นคุก’ ทุ้มพันล. สร้างห้องขัง 2 ชั้น-ซื้อก้าไล EM 3 หมื่นอัน.”

<https://www.isranews.org/isranews-scoop/85003-prison-em.html>, 10 เมษายน 2563.

สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักแผนงานและงบประมาณ. “สถิติข้อหายาเสพติดที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น (ม.ค.-ต.ค. 62).”

<https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/9681/iid/172763>, 1 พฤษภาคม 2563.

สุภัชลี เทพหัสติน ณ ออยุธยา. “กฎหมายอาญาเพื่อ.” ปีที่ 44 ฉบับที่ 2. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561) : 9-33.